

ULUSLARARASI BESTSELLER

—
Çeviren:
Leyla
İleri

—
—
Dünya
Edebiyatı
Roman

Cumhuriyetimiz
100 Yaşında

Acı Otlar Marga Minco

Marga Minco, 1920'de Hollanda'da Ortodoks Yahudi bir ailenin üçüncü çocuğu olarak dünyaya geldi. Çocukluğu Breda şehrinde geçti. Lise eğitiminden sonra, gazete yönetimi Yahudi personeli zorunlu olarak işten çıkarmak zorunda kalana kadar *Bredasche Courant* gazetesinde çalıştı. O dönemde tanıştığı meslektaşı Bert Voeten ile ileride evlenecekti. Savaşın ilk yıllarında Assen, Delft ve Amsterdam'da yaşadı. Bir süre tüberküloz tedavisi gördü, iyileştikten sonra anne babasının yanına gitti ve burada hayatının en acı verici deneyimini yaşadı. Anne babası Naziler tarafından toplama kampına götürülürken, Minco şans eseri kaçmayı başardı. Sonraki yıllarda yaşamını farklı kılıklarda, farklı kimliklerde sürdürdü. 1944'te Bert Voeten ile yine Amsterdam'da yaşamaya başladı. Ailesinden bir tek o sağ kalmıştı; anne babası, ablası ve ağabeyi Naziler tarafından katledilmişti. Savaştan sonra çeşitli gazetelerde çalışmaya devam etti. 1957 yılında ilk kitabı *Acı Otlar* yayımlandı, kitap hem Hollanda'da hem de Hollanda dışında büyük yankı uyandırdı; o dönemin önemli edebiyat ödülü Vijverbergprijs'i kazandı. Uluslararası bir bestseller olan *Acı Otlar* bugüne kadar onlarca dile çevrildi. Minco'nun başlıca eserleri şunlardır: *De andere kant* (1959), *Het huis hiernaast* (1965), *Een leeg huis* (1966), *De val* (1983), *De glazen brug* (1986), *Storing* (2004). Minco tüm eserleri için 1999'da Annie Romein ve 2005'te de Constantijn Huygens Ödülü'ne layık görüldü.

ACI OTLAR

Küçük Bir Kronik

Orijinal adı: Het Bittere Kruid

© 1957, Marga Minco

İlk basım: 1957, Uitgeverij Bert Bakker/Daamen (now Uitgeverij Prometheus), Amsterdam

Yazan: Marga Minco

Felemenkçe aslından çeviren: Leyla İleri

Yayına hazırlayan: Aslı Güneş

Türkçe yayın hakları: © 2023 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Temmuz 2023 / ISBN 978-625-6843-10-3

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Geray Gençer

Sayfa uygulama: Gökçen Yanlı

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnşaat San. ve Tic. A.Ş.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.

Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar - İSTANBUL

Tel. (212) 446 05 99

Sertifika No: 52729

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Acı Otlar
Küçük Bir Kronik
Marga Minco

Çeviren: Leyla İleri

*Kafamın içinden bir tren geçiyor
Yahudilerle dolu, çevirim ben geçmişin yönünü
bir demiryolu makasçısı gibi...*

Bert Voeten

*Annem ve babamın
Dave ve Lotte'nin
Bettie ve Hans'ın anısına*

Yayıncının notu

İşte böyle; mütereddit, ihtiyatlı, günlük rutinin gereklerini yerine getirerek, öfke ve dehşet duygusunu yutarak veya çok verimsiz ve çok tuhaf bir şekilde evdeki yemek masasının başındaki patlamalarla dışarı akıtarak –tıpkı milyonlarca diğer insan gibi devre dışı kalmış bir halde yaşamaya devam ederek– hadiselerin bana ulaşmasını bekledim.

Ve ulaştılar.¹

Böyle yazıyor, Sebastian Haffner *Bir Alman'ın Hikâyesi'*nde. Gündelik hayatın kesintiye uğramadığı, Noel'de bütün ailenin neşe içinde masanın etrafında toplandığı, vitrinlerin ışıldadığı, kaldırımların gündelik meşgalelerine koşuşturan insanların aceleci adımlarıyla ezildiği bir akışta herkes hikâyenin kendisine ulaşmasını beklemektedir.

*Acı Otlar'*ın anlatıcısı olan genç kızın babası da hep kaygısız bir iyimserlikle “Burada bir şey olmaz” der. Oysa hep bir şeyler oluyordur; mermiler bir yerlere isabet ediyor, insanlar öldürülüyor, toplama kamplarına, gaz odalarına gönderiliyor, mutlu aile salonları sığınaklara taşınıyordur.

Genç kızın babası da hâlâ hikâyelerin kendilerine ulaşmasını beklemekte, eve gelen sarı yıldızlar, toplama kampından gelen çağrı mektupları hep gelecek için sevinçli bir iyimserlikle karşılanmaktadır.

* * *

1. Sebastian Haffner, *Bir Alman'ın Hikâyesi*, çev. Hulki Demirel, İstanbul: İletişim, 2018.

Elinizde tuttuğunuz kitap 1920’de Hollanda’da Yahudi bir aileye doğan ve bugun 103 yaşında olan Marga Minco’nun özyaşam öyküsünden esinlenen bir roman. Minco kalabalık bir ailenin soykırımdan kurtulan tek üyesi.

Minco bize savaş meydanlarını, toplama kamplarını, direnişi vs. değil, gündelik hayatın rutininde, içinde buldukları düzenin hiç sarsılmayacağını düşünen insanları anlatıyor. Onun o duygusallıktan uzak anlatısında bir genç kızın gözünden anlatılan dünya hiç dinmeyen bir sızıya dönüşüyor.

İkinci Dünya Savaşı birçok romana, öyküye, filme konu oldu. Ama galiba siyasetin ve savaşın uzağında güvenli bir sığınak bulunduğunu zanneden insanın trajedisini Minco kadar etkileyici anlatan biri olmadı. *Acı Otlar*, içinde bulunduğumuz yanılısamayı bize gösteren küçük bir başyapıt.

Onlarca dile çevrilen, yayımlandığı 1957 yılından bu yana uluslararası bir bestseller olan *Acı Otlar*, *Anne Frank’ın Hatıra Defteri*’nin yanına konulabilecek kült bir kitap.

Bir Gün

Her şey babamın bir gün “Gidip bir bakalım, herkes geri dönmüş mü” demesiyle başlamıştı. Birkaç gündür evimizden uzaktaydık. Bütün şehir tahliye edilmişti. Eşyalarımızı apar topar bir valize koyup Belçika sınırına doğru yürüyen upuzun insan kafilesine katılmıştık. Bettie ile Dave o günlerde Amsterdam’daydılar.

Annem “Onların olan bitenden haberleri yok” dedi.

Bu, uzun ve çok tehlikeli bir yolculuktu. Valizi bir bisikletin üzerinde taşıyorduk. Gidona tıka basa dolu torbalar asılıydı. Başımızın üstünde uçuşan şarapneller ve makineli tüfek mermileri arada birilerine isabet ettiğiinde küçük bir grup geride kalıyordu. Belçika sınırı yakınlarında çiftçilerin yanında kalacak bir yer bulmuştuk. İki gün sonra işgal ordusunun köy yolundan geçtiğini gördük, birkaç saat sonra da tahliye edilenler şehre geri dönmeye başlamışlardı.

Bir hemşerimiz “Tehlike geçti” deyince biz de onunla birlikte şehre döndük.

Evde her şey bıraktığımız gibiydi, masa öylece kurulu duruyordu. Sadece saat durmuştu. Annem hemen bütün pencereleri açtı. Sokağın karşı tarafında bir kadın yorganlarını balkon demirinden sarkıttı havalandırıyordu. Başka biri de sanki hiçbir şey olmamışçasına halılarının tozunu çırpıyordu.

Babamla birlikte sokağa çıktım. Bitişikteki komşu ön bahçesinde duruyordu, babamı görünce kapıya geldi.

Babama “Onları gördünüz mü?” diye sordu. “Durum çok vahim, değil mi?”

“Hayır, henüz bir şey görmedim. Gidip bakacağız.”

“Bütün şehir onlarla kaynıyor” dedi adam.

Babam “Şaşırmadım” dedi. “Breda bir garnizon şehri sonuçta, böyle şeyler beklenebilir.”

“Burada ne kadar dayanacaklarını merak ediyorum.”

“Sizi temin ederim ki çok uzun sürmez” diye iddialı bir cevap verdi babam.

Komşu “Peki ya siz?” dedi. Sonra biraz daha yaklaşarak “Siz ne yapacaksınız?” diye sordu.

“Biz mi? Biz hiçbir şey yapmayacağız. Neden bir şey yapmamız gereksin ki?”

Komşu omuz silkerek çitten bir yaprak kopardı. “Orada olup bitenler doğruysa...”

“Burada işler o dereceye gelmez.”

Yolumuza devam ettik. Sokağın sonunda Bay Van Dam’la karşılaştık.

“Vay canına, hepimiz buradayız yine” dedi Bay Van Dam.

Babam “Gördüğünüz gibi” dedi, “hepimiz sağ salim döndük. Başka tanıdıkları da gördünüz mü?”

“Elbette. Birçok kişiyi gördüm. Meier’lerin oğlu birkaç arkadaşıyla birlikte Fransa sınırına doğru gitmiş.”

“Öyle mi? Böyle gençler macera peşindedirler. Haksız da sayılmazlar.”

“Diğer kızınızla oğlunuz sizinle gelmediler mi?”

“Hayır. Onlar Amsterdam’dalar. Orada güvendeler.”

“Şimdilik öyle.”

Babam “Biz yolumuza devam edelim” dedi.

Yürürken, “Bay Van Dam ‘şimdilik’ derken ne demek istedi?” diye sordum.

“O karamsardır hep zaten.”

“Tıpkı bir kapı ötemizdeki adamın dediği gibi” dedim.

Babam kaşlarını çatı. “Henüz bir şey söylemek erken. Bekle-
yeceğiz” dedi.

“Sizce” diye sordum, “bize de diğerlerine yaptıklarını...”
Cümlemi tamamlamadım. Son yıllarda duyduğum korkunç
hikâyeleri düşünüyordum. Her zaman bizden çok uzakta olan
hikâyeleri.

Babam “Öyle şeyler burada asla olmaz” dedi, “burası biraz
farklıdır.”

Bay Haas’ın Catharinastraat Sokağı’ndaki giyim mağazasının
küçük yazıhanesi duman altı olmuştu. Cemaatten birkaç kişi bir
toplantı havasında bir araya gelmişti. Kısa boylu Bay Van Buren
oturduğu büro sandalyesini döndürüp dururken, el kol hareket-
leriyle konuşuyordu. Çatlak bir sesi vardı. Biz içeri girdiğimizde,
düzenlenmesi gereken özel bir ayinden söz ediyordu.

Babam “Sizinle hemfikirim” dedi.

Bay Haas’ın oğlu “Dua etmenin bize faydası olur mu sizce?”
diye sordu. Kimseden cevap gelmemesine bakılırsa onu duyan
olmamıştı. Babamla gittiğime pişman olmuşum. Oradan kısa
sürede ayrılmayacağını anlamışım. Bu, dumanla kaplı, boğucu
odada daha fazla kalmak niyetinde değildim, dükkâna geçmek
için koridora çıktım. Dükkânda kimsecikler yoktu. Mallarla dolu
tezgâhların ve askılardaki kıyafetlerin yanından geçtim. Çocuk-
ken burada Bay Haas’ın çocuklarıyla oyun oynardık. Paltolarla
kutuların arkasına saklanırdık. Mağaza kapandıktan sonra da
atölyede artık kurdeleler ve kumaş parçalarıyla güzelce süslenip
dükkâncılık oyunu oynardık.

Aynı koku havada asılı duruyordu hâlâ; yeni kumaşlara has
o tatlı ve kuru koku. Dar koridorlarda dolaşarak atölyeye, ora-
dan da depoya gittim. Sanki pazar günüyüdü. Kimse bugün bir
şey satın almaya veya yeni bir manto ölçüsü aldirmaya gelmezdi.

Atölyenin köşesindeki kutuların üzerine oturup beklemeye başladım. Panjurlar kapalı olduğu için içerisi bayağı karanlıktı, sadece koridorun ışığı vardı. Duvarda bir manto asılıydı. Teyelleri sökülmemişti henüz. Belki onu kimse gelip almayacaktı. Mantoyu askıdan alıp giydim. Aynanın karşısında kendime baktım. Çok uzundu.

“Ne yapıyorsun sen öyle?”

Babamın sesiydi. İrkildim, geldiğini fark etmemiştim.

“Manto deniyorum” dedim.

“Yeni bir manto düşünme zamanı değil şimdi.”

“İstemiyorum zaten” dedim.

“Seni her yerde aradım; geliyormusun benimle?”

Mantoyu çıkarıp askıya astım. Dışarı çıktıktan sonra uzun süre karanlıkta kalmış olduğumun farkına vardım. Göz kamaştırıcı güneş ışığına alışmam zaman aldı. Sokak kalabalıktı. Çok sayıda yabancı araba ve motor geçiyordu. Bir asker önümüzde yürüyen birine pazaryerini sordu. Adam ona bir sürü el kol hareketiyle yeri tarif etti. Asker topuklarını vurarak selam verdi, ardından da adamın gösterdiği yöne doğru yürümeye başladı. Yanımızdan sürekli işgalci askerler geçiyordu. Aldırmadan yolumuza devam ettik.

“Gördün mü?” dedi babam eve yaklaşırken, “Bize bir şey yapamazlar.” Komşunun bahçe çitinin önünden geçerken tekrar mırıldandı: “Bize bir şey yapamazlar.”

**Kloosterlaan
Caddesi**

Çocukken, okul çıkışlarında çocuklar ablamla bana lakap takarlardı. Çoğu günler Kloosterlaan Caddesi'nin sonunda bizi beklerlerdi. "Gel benimle" derdi Bettie, elimden kararlı bir şekilde tutarak. Bazen farklı bir yoldan gitmeyi veya geri dönmeyi önerirdim, kısık bir sesle. Ama o beni peşinden sürükleyerek küfürbaz ayaktakımının üzerine yürürdü. Okul çantasını sağına soluna savurarak, bizi itip kakan, yumruklayan küfürbaz çocuk sürüsünü yararak geçer, yoluna devam ederdi. Sıklıkla kendime neden farklı olduğumuzu sorardım.

Katolik okulunda okuyan bir komşu çocuğu; "Öğretmenimiz Yahudilerin kötü insanlar olduklarını söylüyor" demişti bana bir gün. "Siz İsa'yı öldürdünüz." O zamanlar İsa'nın kim olduğunu bilmiyordum. Bir gün abimin durmaksızın "Pis Yahudi!" diye bağırarak bir çocukla kavga ettiğini görmüştüm. Onu yere serdikten sonra susmuştu çocuk. Dave başından akan kanlarla eve geldiğinde babam da okul yıllarında bir çocuğun çiviyle şakağında açtığı yaranın izini göstermişti bize. "Twente bölgesinde de bize çok küfredilirdi" dedi babam.

Bir kız arkadaşım vardı, okula birlikte gidelim diye beni sık sık evden alırdı. Adı Nellie idi, beyaza yakın sarı saçları vardı.

Hep kapımızın önünde beklerdi. Hiç içeri girmezdi. Kapı açık olduğunda merakla koridordan içeriye bakardı. Bir gün “Eviniz içeriden nasıl acaba?” diye sordu.

“Gir de bak” dedim.

Ama buna cesaret edemiyordu, çünkü annesi Yahudilerin evine girmesini yasaklamıştı. Bu duruma gülecek yaşıyordum ben o zamanlar. On birindeydim. Babamın bütün çocukları yediğini ve annemin de onlardan çorba yaptığını söyledim Nellie’ye. O günden sonra annesinden gizli evimize girmeye başladı.

Büyüdüğümüzde bu tür şeyleri neredeyse fark etmez olmuştuk. On yaş altı çocuklar yetişkinlerden çok daha acımasız olabiliyorlardı. Bir hizmetçimizi hatırlıyorum, bizde hizmete başlamadan önce papazdan izin almak zorundaydı. Papaz izin vermiş, hatta cuma günleri balık yemek zorunda olmadığını söylemişti. Bu onun için nimetti, çünkü cuma akşamları bizim evde özenle hazırlanmış sofralar olurdu, her türlü et yemeği servis edilirdi.

Babam Yahudi yasalarının ve geleneklerinin hâkim olduğu bir eve sahip olmak için büyük çaba harcayan, dindar bir adamdı. Yahudi olmayan arkadaşlarımızla gezip tozmak ve hayatın içinde olmak için gösterdiğimiz şevk, Yahudi değerlerini giderek daha fazla göz ardı etmemiz onun için acı verici olmalıydı. Bu, Dave için çok daha zordu. En büyüğümüz o olduğu için tüm yasaları ilk o çiğnemek zorundaydı. Kız kardeşlerinin yolunu ilk o açtı. Bir arkadaşımınla birlikte hayatımda ilk kez bir büfeden kızarmış tavşan budu yiyişim bugün hâlâ aklımda.

Kesinlikle yasak olan bir şey yapıyordum. Dişlerimi etin içine daldırmadan önce, yaz sezonunun başında ilk kez yüzme havuzuna girecekmişim gibi tereddüt ettim. Ama insan sebat ettiği takdirde, ikinci seferinde daha az rahatsız oluyor.

İşgalcilerin yönetimi altında “Yasak” kelimesi bizim için başka bir anlam kazanmaya başlamıştı. Kahve ve restoranlar yasaktı, tiyatrolar ve sinemalar yasaktı, yüzme havuzlarına ve parklara

girmek yasaktı; bisiklet sahibi olmak yasaktı, telefon ve radyo sahibi olmak da yasaktı. O kadar çok şey yasaktı ki!

Eğer hâlâ küçük bir kız olsaydım, tüm bunların İsa'yı öldürdüğümüz için mi başımıza geldiğini kendi kendime mutlaka sorardım. Savaşın ilk yılında hastalandım. Ben hastanede tedavi görürken, annem babam, o günlerde evlenmiş olan abimin yanına, Amersfoort şehrine taşındılar.

Utrecht'te bir hastanenin tecrit koğuşunda yatıyordum ve yatağımdan çıkmam yasaklanmıştı. Savaş benim için önemini kaybederken, kan değerlerim önem kazanıyordu. Doktorların ve hemşirelerin biz hastalar arasında yaptıkları tek ayırım, veremin ciddi ve daha az ciddi derecelerine ilişkindi. Belki de bu yüzden normal zamanlarda hoşuma gitmeyecek uzun nekahet dönemine pek fazla aldırış etmiyordum.

Savaş ve yeni mevzuatlar sadece ziyaret saatlerinde gelip yatağımın ucuna ilişiyorlardı. Ama bütün bunlar benimle değil de, başka bir dünyayla ilgiliymiş gibi geliyordu bana.

İyileşmeye başlayınca gerçeklikten kaçmam da zorlaşmıştı. Hastaneden çıkınca kendimi Kloosterlaan Caddesi'nin orta yerinde bulacağımı, beni bekleyen küfürbaz çocuk çetesini aşmak zorunda kalacağımı biliyordum.

“Tanrı aşkına bize ne yapabilirler ki?”

Hollanda Nazi işgali altında, kendi halinde bir Yahudi ailesi kaygısız bir iyimserlikle, “Burada bir şey olmaz” diyerek olan biteni izliyor.

İkinci Dünya Savaşı birçok romana, öyküye, filme konu oldu. Ama galiba siyasetin ve savaşın uzağında güvenli bir sığınak bulunduğunu zanneden insanın trajedisini kimse Marga Minco kadar etkileyici anlatmadı. *Acı Otlar*, içinde bulunduğumuz yanılısamayı bize gösteren küçük bir başyapıt.

Acı Otlar, 1920’de Hollanda’da Yahudi bir aileye doğan ve bugün 103 yaşında olan Marga Minco’nun özyaşam öyküsünden esinlenen bir roman. Minco kalabalık bir ailenin soykırımından kurtulan tek üyesi.

Minco bize savaş meydanlarını, toplama kamplarını, direnişi vs. değil, gündelik hayatın rutininde, içinde buldukları düzenin hiç sarsılmayacağını düşünen insanları anlatıyor.

Onlarca dile çevrilen, yayımlandığı 1957 yılından bu yana uluslararası bir bestseller olan *Acı Otlar*, *Anne Frank’ın Hatıra Defteri*’nin yanına konulabilecek bir kült kitap.

